

Masterprofiel Beeldende Kunst en Vormgeving

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	3
2. Inleiding.....	5
Werkwijze	6
3. Visie.....	8
4. Opleidingsdoelen	9
5. Referentiepunten.....	10
Context	10
Disciplinariteit.....	11
Onderzoek	13
Zelfsturing.....	15
6. Vervolg	16
Bijlage 1. Niveaubeschrijvingen kunstonderwijs nationaal en internationaal	17
Inleiding.....	17
Niveaubeschrijvingen	17
Nationaal.....	17
Internationaal	17

1. Voorwoord

Het Kunstvakonderwijs is sterk in beweging. In 2012 is een landelijk Kunstensectorplan opgesteld waarin wordt ingezet op versterking van de kwaliteit van het kunstvakonderwijs door een reductie van studentaantallen binnen de bacheloropleidingen, een groei van de masteropleidingen en versterking van de profilering.

Het OBK netwerk had hiervoor geen aanmoediging nodig. Binnen het OBK hebben we de afgelopen jaren gewerkt aan de doorontwikkeling van het opleidingsprofiel en het beroepsprofiel. We hebben dat gedaan in nauwe samenwerking en dialoog met het werkveld en de Academies.

Dit heeft geleid tot een aantal landelijke symposia over de leidende thema's autonomie, onderzoek, technologie, interdisciplinariteit en maatschappelijk engagement. Alle bevindingen hebben we vastgelegd in het witte boekje Beroepsprofiel en Opleidingsprofielen Beeldende Kunst en Vormgeving december 2014. De landelijke samenwerking tussen de Academies heeft geleid tot een stevig verankerd netwerk. Academies wisselen op diverse thema's informatie uit en weten elkaar te vinden.

De verdere uitwerking en verdieping van het masterprofiel was dan ook een logische vervolgstap. Het OBK heeft een werkgroep van specialisten (Werkgroep Competenties Masters, verder te noemen werkgroep) gevraagd om in een visiedocument het masterprofiel verder te expliciteren: wat verstaan we onder masterniveau, hoe verhouden we ons tot het veranderende beroepenveld, hoe kunnen we onze diversiteit aan opleidingen onderstrepen en hoe kunnen we onze positie landelijk en internationaal verder uitbouwen?

Complimenten aan de leden van de werkgroep. Ze zijn consciëntieus te werk gegaan, hebben landelijk en internationaal geïnventariseerd, geduid en richting gekozen. Het master kunstvakonderwijs leidt kunstenaars en ontwerpers op die betekenis en vorm geven aan het verlangen naar kennis, kritisch denken en maken! Er zijn vier referentiepunten benoemd die relevant zijn voor alle opleidingen: context, disciplinariteit, onderzoek en zelfsturing.

Het visiedocument geeft belangrijke handvatten voor de verdere ontwikkeling van het masteronderwijs in samenhang met het bacheloronderwijs en het praktijkgericht

onderzoek. We sluiten daarmee aan bij de nieuwe strategische agenda KUONEXT 2016-2020 waarin ook ingezet wordt op afstemming en samenwerking en waarin we onze eigen profilering en ambities versterken, ten opzichte van elkaar en de buitenwereld.

Ik ben dan ook trots op het eindresultaat en bedank de werkgroep en de stuurgroep voor hun bevlogenheid en inzet.

Dorothea van der Meulen

Voorzitter OBK

April 2016

2. Inleiding

Het Overleg Beeldende Kunsten (OBK)¹ heeft een werkgroep van specialisten gevraagd om datgene wat zij onder het masterniveau willen verstaan en wat het masteronderwijs in de kunsten² inhoudelijk qua professionele of academische gerichtheid impliceert, uit te werken in een visiedocument. In dit visiedocument wordt de inhoudelijke context beschreven waarin de mastercompetenties uit het 'Beroepsprofiel en Opleidingsprofielen Beeldende Kunst en Vormgeving'³, begrepen kunnen worden. Het masterniveau wordt in dit visiedocument geconcretiseerd en geëxpliciteerd.

Dit visiedocument beschrijft de visie op het masteronderwijs in relatie tot onderwijs, kunstpraktijk en onderzoek. Deze visie is gericht op de samenhang van het masteronderwijs in zijn geheel, waarbij tegelijkertijd recht wordt gedaan aan de verschillen tussen de bestaande opleidingen. De werkgroep wil juist de diversiteit van opleidingen onderstrepen en stelt dat dit een wezenlijk kenmerk van het Nederlandse kunstonderwijs is.

Het doel van dit document is ten eerste om de betekenis van het kunstonderwijs voor het hoger onderwijs te articuleren, het eigen karakter van het kunstonderwijs voor het voetlicht te brengen en bij te dragen aan een duidelijke positionering in binnen- en buitenland.

Ten tweede beoogt dit document een instrument te zijn waarmee de diverse masteropleidingen zich goed kunnen profileren ten opzichte van elkaar en om de overeenkomsten en verschillen in hun benaderingen, zowel in opleidingsaanbod als in onderwijskundig concept, te verduidelijken. Dit is een belangrijk aspect van de accreditatie en sluit ook aan bij de wens zoals beschreven in de Strategische Agenda: *'Duidelijkheid over het niveau en de oriëntatie van de opleidingen vergroot de*

¹ OBK : Overleg Beeldende Kunsten, het sectoroverleg van directieleden van academies voor beeldende kunst en vormgeving in Nederland.

² Waar wordt gesproken over kunsten, kunstonderwijs, kunstpraktijk of kunstopleidingen worden altijd bedoeld beeldende kunst en vormgeving.

³ Beroepsprofiel en Opleidingsprofielen Beeldende Kunst en Vormgeving, december 2014, publicatie van Overleg Beeldende Kunsten (OBK), Mondriaan Fonds en Prensela/Virtueel Platform (nu: Het Nieuwe Instituut).

*herkenbaarheid voor studenten en het werkveld, en het geeft de opleidingen de kans om regionale en internationale specialismes te ondersteunen*⁴.

Een weloverwogen positionering van - en een duidelijke visie op de eigen opleiding zijn een stevige basis voor samenwerking en afstemming tussen opleidingen.

Werkwijze

Met hoofden en coördinatoren van masteropleidingen, lectoren en OBK-leden is in maart 2015 een expertmeeting gehouden om deskundig commentaar, ideeën en informatie te verzamelen voor een visie op de masteropleidingen⁵.

De werkgroep heeft bestaande internationale richtlijnen en ‘Tuning documents’ bestudeerd alsmede gesprekken gevoerd met verschillende, deels internationale, stakeholders uit het onderwijs en het professioneel kunst domein, waaronder tutoren, docenten, coördinatoren en opleidingshoofden en opleidingsdirecteuren van masterprogramma’s, over de verantwoording van het masterniveau. Hieruit is een aantal opleidingsdoelen gedestilleerd, die kenmerkend zijn voor de masterprogramma’s beeldende kunst en vormgeving en die zichtbaar maken hoe het opleidingsniveau van het masterniveau zich onderscheidt van het bachelorniveau.

Naast een verantwoording van het masterniveau is gezocht naar een handvat om een goede en voortdurende dialoog tussen de masteropleidingen beeldende kunst en vormgeving over hun profilering mogelijk te maken. De werkgroep formuleerde daartoe, op basis van de interviews en de expertmeeting, vier actuele, bepalende referentiepunten: context, disciplinariteit, onderzoek en zelfsturing. De beschrijvingen hiervan zijn open en nodigen de individuele masteropleidingen uit om duidelijke doelen voor, en een coherente visie op, de eigen opleiding te formuleren. De referentiepunten zijn in het jaarlijkse OBK-symposium in november 2015 gepresenteerd door de werkgroep en beproefd en becommentarieerd door studenten, docenten, hoofden en coördinatoren van masteropleidingen, lectoren, OBK-leden en het werkveld.

⁴ Visiebrief Internationalisering, 15 juni 2014 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 22 452, nr. 41). In: ‘De waarde(n) van weten: Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 2015-2025’ (Min. OCW, juli 2015).

⁵ Expert meeting for research professors and coordinators/course directors of MA programmes in the field of art education, March 25, 2015.

In de afsluitende conferentie in mei 2016 wordt een concept van het voorstel ter consultatie aan de beroepspraktijk gepresenteerd. De resultaten worden na die conferentie verwerkt in een uiteindelijk document.

3. Visie

Kunstpraktijken, en het domein van de kunst in zijn geheel, kenmerken zich door een levende cultuur waarvan belangrijke waarden zijn: scheppen als doel op zichzelf, kritisch denken, maatschappelijk engagement, vrijheid en tolerantie. Beeldend kunstenaars en ontwerpers leveren door middel van hun maakpraktijken een actieve bijdrage aan een hedendaagse visie op cultuur en samenleving. Het is van het grootste belang om deze cultuur van vrijheid en betrokkenheid te koesteren.⁶

Voor het behalen van het masterniveau in het kunstonderwijs is onderwijs nodig waarin zelfsturing een grote rol speelt, onverwachte wendingen gewoon zijn en tolerantie bestaat voor particuliere opvattingen.

Masterstudenten kennen een grote mate van vrijheid in het creëren van hun individuele studieprofiel. De opleidingen zijn daarbij over het algemeen kleinschalig van aard, zodat ze een intensieve interactie tussen docenten en studenten, en ook tussen studenten onderling, mogelijk maken.

De genoemde intensieve uitwisseling van een diversiteit aan standpunten is daarvoor van groot belang. Masteropleidingen kennen veelal een internationale leeromgeving en deelnemers komen uit de hele wereld, een ontwikkeling die de globalisering reflecteert.

Masteropleidingen in Nederland kunnen gericht zijn op het verdiepen of versterken van de inhoud van een praktijk of beroep, of juist innovatie als zwaartepunt hebben⁷. Het niveau van de masteropleidingen onderscheidt zich daarbij duidelijk van het bachelorniveau, dit wordt in de volgende paragraaf uitgebreid beschreven.

⁶ Zie Bart Verschaffel: 'Memoria: over geheugenarbeid.' In: De Witte Raaf, 177, september – oktober 2015, 7,8. <http://www.dewitteraaf.be/artikel/detail/nl/4163>

⁷ Standaard masteropleidingen hogescholen (opgesteld door voorzitters sectorale adviescolleges, overgenomen door bestuur HBO-raad, 30 maart 2012).

4. Opleidingsdoelen

Uit onder meer de gesprekken met stakeholders over de verantwoording van het masterniveau komt een aantal opleidingsdoelen naar voren, die kenmerkend zijn voor masterprogramma's beeldende kunst en vormgeving. Deze doelen duiden het masterniveau ten opzichte van het bachelorniveau:

- Masterprogramma's leiden studenten op om specifieke vragen, dilemma's of actuele thema's te formuleren.
- Masters zijn in staat om zelfstandig hun artistieke, intellectuele en technische vaardigheden en kennis te verruimen en naar een hoger niveau te brengen.
- Masters hebben een aantoonbaar kritisch bewustzijn ten aanzien van de methoden en werkwijzen die ze hanteren in de benadering van de door hen geformuleerde vragen. Hetzelfde geldt ten aanzien van de door hen gebruikte technieken.
- Masters hebben een kritisch en systematisch begrip en kennis van de problemen en nieuwe inzichten die zich voordoen op hun onderzoeksgebied of in het professionele werkveld, evenals voldoende kennis van beschikbare technieken die relevant zijn voor hun onderzoek en/of praktijk.
- Masters zijn in staat om hun denk- en maakproces op een samenhangende en onderbouwde wijze te delen met anderen, mondeling en schriftelijk, zowel met vakgenoten als een breder publiek.
- Masters zijn zelfstandig en oorspronkelijk in het stellen en herformuleren van vragen.

5. Referentiepunten

Om een goede en voortdurende dialoog tussen de masteropleidingen beeldende kunst en vormgeving over hun profilering mogelijk te maken, zijn vier referentiepunten geïdentificeerd, die relevant zijn voor alle masteropleidingen beeldende kunst en vormgeving.

Door zich te profileren op deze vier referentiepunten, zal dat zowel de overeenkomsten als de diversiteit tussen de masteropleidingen verhelderen. De wijze waarop iedere afzonderlijke kunstopleiding zich verhoudt tot deze referentiepunten wordt bepaald door de visie van de opleiding.

De referentiepunten zijn: 1) context, 2) disciplinariteit, 3) onderzoek en 4) zelfsturing. Deze referentiepunten zijn niet los van elkaar te zien maar vertonen onderlinge samenhang. De vier referentiepunten worden hieronder nader toegelicht.

Context

De context waartoe de kunstenaar of ontwerper zich verhoudt omvat zowel de politieke, culturele, historische, als economische dimensies van de wereld, soms op lokaal niveau, maar even vaak op internationaal niveau. De context is voortdurend in beweging: nieuwe of steeds terugkerende thema's zijn onderdeel van onze omgeving. Die omgeving is bovendien globaler en omvangrijker en complexer geworden dankzij bijvoorbeeld toename van digitale informatiestromen, economische recessies, vergrijzing en migratie van bevolkingsgroepen. Daarin neemt het gezamenlijke een steeds belangrijker plaats in en draait alles om interactie, innovatie, uitwisseling. Globalisering en schaalvergroting zijn aanleiding voor nieuwe vormen van samenwerking. Grenzen tussen disciplines vervagen, groepsidentiteiten zijn in toenemende mate belangrijk. Waar het eerst vanzelfsprekend was in welke context je je als kunstenaar of ontwerper begaf, is het nu noodzakelijk geworden die context voor jezelf te definiëren.

Van master afgestudeerden wordt verwacht dat zij in staat zijn te vernieuwen, door bijvoorbeeld het beoogde vakgebied te innoveren, of een bijdrage te leveren aan het veranderende werkveld.

Zij zijn in staat een keuze te maken hoe zij zich, zowel als ondernemer als kunstenaar of ontwerper, kunnen plaatsen in de maatschappij en hoe zij zich positioneren in het discours.

De verhouding van de masterstudent tot de context is een wezenlijk andere dan die van de bachelorstudent. Bacheloropleidingen brengen studenten vooral in contact met de directe context en kennis van de discipline die gegeven is. Bachelorstudenten wordt gevraagd te reageren op die specifieke context en kennis.

Masterprogramma's vragen studenten zelf kennis te ontwikkelen, binnen een internationale context. Zij reageren dus niet alleen op de context zoals zij die aantreffen, zij spelen een actieve rol en bevragen de context kritisch. Dit doen zij door er al makend direct op te reageren of juist door afstand te nemen en te zoeken naar consistentie. Ze beantwoorden niet alleen vragen uit de maatschappij, maar kunnen ook initiatief nemen tot het stellen en beantwoorden van vragen die ze zien. Door vragen te stellen als: 'In welke maatschappij leef ik? Hoe kan ik een bijdrage leveren? Met wie wil ik me verbinden en met wie of wat niet, en waarom niet?'

Masteropleidingen verhouden zich evenzeer op diverse manieren tot de context. Dit kan uiteenlopen van aandacht voor technologische innovaties, historische onderzoeken, maatschappelijke urgenties of de economische context als ruimte waarbinnen de master afgestudeerde zich gaat plaatsen. Opleidingen helpen zo studenten voor zichzelf een lens te scherpen, waardoor ze de wereld bezien en beschouwen.

Disciplinariteit

Er wordt in de kunst veel gediscussieerd over vormen van disciplinariteit. Aanleiding is dat het werkveld voor kunst en vormgeving zich snel ontwikkelt: werkomgevingen en contexten veranderen. Dit vereist soms een verdiept onderzoek naar aspecten van de verschillende disciplines zelf.

Traditionele werkvelden vallen immers weg en grenzen tussen sectoren, beroepen en disciplines worden flexibel. Er ontstaan meer mengvormen van kunst. Kunstenaars en ontwerpers bewegen zich vaker tussen verschillende disciplines, zowel binnen als buiten de kunst. Zo ontstaat een brede waaier aan nieuwe mogelijke kunstpraktijken,

waarbij verschillende samenwerkingsvormen, elk vanuit een eigen motivatie, mogelijk zijn:

- Deskundigen uit verschillende disciplines komen bijeen om bij te dragen aan de totstandbrenging van een complex product.
- Deskundigen uit verschillende disciplines komen bijeen om bij te dragen aan de oplossing van een complex vraagstuk.
- Deskundigen uit verschillende disciplines komen bijeen omdat zij a priori geloven in de mogelijkheid van de onverwachte kennis/betekenis/gebeurtenis die hieruit kan ontstaan.

Aan deze vormen van samenwerking zijn door de jaren heen verschillende termen verbonden:

- Monodisciplinair, dit betreft de kennis, ervaring en methodiek van een afgebakend vakgebied.
- Multidisciplinair, hier werken (mono)disciplines naast elkaar aan onderdelen van hetzelfde vraagstuk.
- Interdisciplinair: kennis, ervaring en methodiek van verschillende disciplines worden geïntegreerd om samen tot een resultaat te komen.
- Transdisciplinair, hier wordt tot een eenheid van kennis gekomen met gedeelde methodieken, concepten en een overstijgend vocabulaire.

Deze veelvuldige en diverse vermenging van disciplines vraagt van de kunstenaar of ontwerper om in de eerste plaats bewust te zijn van de eigenheid van de eigen discipline. Pas in tweede instantie wordt van daaruit het potentieel zichtbaar van het leggen van relaties met andere disciplines. Wil de master afgestudeerde zich als kunstenaar of ontwerper kunnen positioneren, dan vraagt dit bovendien zowel begrip van deze dynamiek als het vermogen om op deze ontwikkelingen te reflecteren, te anticiperen en de kansen ervan te zien.

Het groeiende belang van samenwerkingen vraagt van een master afgestudeerde om, vanuit een grondig begrip van de eigen kwaliteiten, identiteit en positionering, om te gaan met de gegeven situatie. Een master afgestudeerde kan zelf dergelijke

samenwerkingsverbanden, zowel binnen het werkveld van de kunst als daarbuiten, initiëren en daar strategisch en respectvol leiding aan geven.

Anders dan in de bachelor, waar het verwerven van vaardigheden voor samenwerkingsvormen een doel op zich is, is een masteropleiding er op gericht kunstenaars en ontwerpers bekend te maken met de methodologische en strategische vraagstukken die hierbij spelen. Dat stelt de master afgestudeerde in staat om vanuit begrip en analyse om te gaan met verschillende en veranderende vraagstellingen.

De master afgestudeerde spoort andere kunstenaars en ontwerpers aan om hun eigen positie te formuleren in relatie tot hun eigen identiteit en praktijk. Vooraf is het van belang dat elke master afgestudeerde zichzelf helderheid verschaft in de eigen begripsbepaling en de relatie die hij/zij ziet tussen het vermogen tot samenwerken (en welke vorm van samenwerking) en de ontwikkelingen in het specifieke werkveld waarop de master afgestudeerde zich richt.

Onderzoek

Onderzoek speelt een belangrijke rol in alle huidige bachelor- en master-kunstopleidingen. Het is belangrijk voor elk masterprogramma om onderscheid te maken tussen de rol en functie van de verschillende soorten onderzoek en om een coherente visie te ontwikkelen op de rol van onderzoek in het onderwijsprogramma.

Het is van belang dat masteropleidingen beeldende kunst en vormgeving zich verhouden tot de discussie over onderzoek binnen het hoger onderwijs. Een verdere ontwikkeling van (de visie op) onderzoek binnen het kunstonderwijs is hiervoor gewenst.

Binnen de kunst zelf zijn drie typen onderzoek te onderscheiden die, vaak in onderlinge combinatie, kunnen terugkomen in de onderzoekspraktijk:

- Onderzoek *naar* de kunst. Denk aan kunstgeschiedenis, musicologie, mediastudies, communicatievraagstukken, esthetiek of receptie-esthetica.
- Onderzoek *ten behoeve van* de kunst, bijvoorbeeld het ontwikkelen van nieuwe technologie, of onderzoek naar vormen en materialen.

- Onderzoek *in en door* de kunst, ook wel 'artistiek onderzoek' genoemd. Het betreft onderzoek door kunstenaars of ontwerpers in en door hun eigen werk.

Uit gesprekken met stakeholders blijkt dat, hoewel alle betrokken partijen het belang van onderzoek in relatie tot de kunstpraktijk en kunstonderwijs zeker herkennen, er een grote variatie bestaat in zienswijzen ten aanzien van de precieze aard van dit onderzoek. Onderzoek in de masterfase kan het volgende omvatten:

- Het contextualiseren van het eigen werk en praktijk, in relatie tot het sociaal-culturele en maatschappelijke domein alsmede tot het artistieke discours; dit betekent dus ook de reflectie op het kennisdomein.
- Onderzoek naar het eigen werk: studenten ontwikkelen een visie op de rol van onderzoek in hun eigen praktijk en maken een begin met het formuleren van een theorie over het eigen werk.
- Actieve uitwisseling met anderen over het eigen denk- en maakproces, in verschillende vormen, in publicaties of openbare discussies en presentaties. Onderzoek veronderstelt kennisoverdracht, peer-review, het delen van ideeën.

Het masterniveau wordt zichtbaar in de breedte van het discours en van het netwerk: dat kan professionals binnen de discipline betreffen, maar zich juist ook daarbuiten afspelen in de maatschappij, zowel binnen Nederland als internationaal.

De onderzoeksvaardigheden in een masterprogramma beeldende kunst en vormgeving beogen dat de student leert hoe zich te blijven ontwikkelen, te verkennen en te innoveren. Deze vaardigheden omvatten onder meer bronnenonderzoek, het adequaat gebruik van bronnen, communicatieve vaardigheden en het organiseren van dialoog, debatten en exposities.

Maar bovenal geldt dat onderzoek voortvloeit uit het wezen van het kunstenaarschap en dus verankerd moet zijn in het kunstonderwijs⁸.

⁸ Beroepsprofiel en Opleidingsprofielen - Beeldende Kunst en Vormgeving - 20 Januari 2014

Zelfsturing

Bacheloropleidingen maken hun studenten vertrouwd met de meer algemene basiskennis en -vaardigheden behorend bij een gekozen discipline. In de masteropleidingen daarentegen wordt juist de nadruk gelegd op zelfsturing binnen een specifiekere discipline of vakgebied. Masterprogramma's zijn dan ook vaak kleinschalig en toegesneden op verdieping van het individuele werk, gericht op het bevorderen van zelfbewustzijn en zelfkritisch vermogen, en op het vermogen om de eigen ideeën, benaderingen en stijl te positioneren binnen een complex geheel aan contexten.

Zelfsturing is een voorwaarde voor master afgestudeerden zodat zij zich met hun werk kunnen positioneren in de onvoorspelbare wereld met talrijke sociale, politieke, technologische, economische en wereldwijde veranderingen. In deze wereld is zelfsturing een instrument om koers te bepalen in onverwachte, complexe omstandigheden en biedt het manieren om responsief te handelen in plaats van alleen te reageren op de uitdagingen die zich voordoen. Of het nu gaat om zelfstandige projecten, al of niet in opdracht, of om vormen van samenwerking, zelfsturing functioneert als een intern kompas dat kunstenaars en ontwerpers in staat stelt om onafhankelijk en bovenal intentioneel te denken en te werken.

De ontwikkeling van zelfsturing bij de masterstudent vraagt om het aanbieden van de juiste kennis en vaardigheden tijdens de opleiding. Zo leert de student om randvoorwaarden en standaardmethodes van werken en representatie ter discussie te stellen of om deel te nemen aan grensverleggend en werkelijk onafhankelijk denken. Een dergelijk curriculum stelt de student na afstuderen in staat om, in plaats van te voldoen aan reeds bestaande modellen en formats, ook deel te nemen aan transformatieve praktijken, innovatieve benaderingen, designoplossingen te vinden, nieuwe werkwijzen van maken te overwegen of het professioneel domein op onverwachte wijze kritisch te herdefiniëren en uit te breiden. Het paradigma van zelfsturing waardeert de individuele kunstenaar en ontwerper, of deze nu in een collectief of individueel werkt. Het omarmt de toegevoegde waarde van verschillende perspectieven, inherent aan het onderhandelen in een grillig collectief maakproces.

Masterprogramma's kunnen onafhankelijkheid en zelfsturing op verschillende manieren faciliteren en ondersteunen. Denk aan individuele tutorials of lessen, waar persoonlijke aandacht wordt geschonken aan het project van een student, aan studentgestuurde

onderzoeksmodule, groepsevaluaties waar het individueel perspectief de dialoog met het collectief aangaat, het schrijven van zelfevaluaties over het werk, of samenwerkingsprojecten waarbij over standpunten en perspectieven wordt onderhandeld. Los van hoe zelfsturing ook wordt bevorderd, eenmaal verworven creëert het een goede basis voor een eventueel promotieonderzoek, een levenslange professionele ontwikkeling en de directe toegang tot de uitdagingen in het professioneel domein.

6. Vervolg

Het in dit document geschetste referentiekader kan enerzijds dienen als de grootste gemeenschappelijke deler voor masterprogramma's in kunstonderwijs in Nederland. Anderzijds is het juist de uitdaging voor iedere individuele masteropleiding om zich op een eigen en betekenisvolle wijze te profileren, door middel van een onderbouwde visie op de vier referentiepunten.

Nogmaals, het doel is dat de diversiteit van het werkveld beeldende kunst en vormgeving overtuigend voor het voetlicht wordt gebracht. Het is de uitdaging voor de opleidingen zich te profileren op de vier referentiepunten.

Dit document is bedoeld om een levend document te zijn, de referentiepunten om een startpunt te zijn voor een voortdurende dialoog tussen de masteropleidingen beeldende kunst en vormgeving. Deze dialoog kan vorm krijgen in door de opleidingen georganiseerde expertmeetings, studentenbijeenkomsten, symposia of peer reviews.

De werkgroep ziet een duidelijke rol voor studenten in de dialoog. Denk bijvoorbeeld aan de mening van studenten over de herkenbaarheid van de profileringen en de verschillen in focus. De werkgroep adviseert dan ook om een klankbordgroep van studenten te vormen die kan reflecteren op de vervolgstappen in dit traject.

Bijlage 1. Niveaubeschrijvingen kunstonderwijs nationaal en internationaal

Inleiding

Er bestaan verschillende niveaubeschrijvingen, zowel internationaal als nationaal. Elke masteropleiding kiest vanuit de eigen profilering voor een beschrijving van de eigen competenties/learning outcomes met gebruik van een van deze niveaubeschrijvingen. Hiermee wordt recht gedaan aan de diversiteit van masteropleidingen.

Niveaubeschrijvingen

Nationaal

Het beroepsprofiel en de opleidingsprofielen van Beeldende Kunst en Vormgeving van december 2014 beschrijven het niveau van een masteropleiding. Deze niveaubeschrijving is sterk gerelateerd aan die van de bachelor. De niveaubeschrijving bestaat uit 7 competenties met gedragsindicatoren en zijn gebaseerd op de Dublin descriptoren. We beschouwen deze als de niveaubeschrijvingen die een bacheloropleiding gebruikt om zich tot de masteropleiding te verhouden.

Internationaal

Masteropleidingen die hun internationale referentie of relevantie in beeld willen brengen, kunnen dat doen door naast de Dublin descriptoren, ook andere passende niveaubeschrijvingen te gebruiken. Mogelijke bruikbare niveaubeschrijvingen zijn de Tuning documents, de SQF en de EQF. De Dublin descriptoren en Tuning documents zijn onderdeel van het Bologna proces, dat uitgaat van drie cycli. De SQF voor de 'creating and performing arts' zijn een uitwerking voor deze sector van het European Qualification Framework. De EQF gaat uit van acht levels, waarvan de laatste drie levels gelijk staan aan de drie cycli. Op die manier vullen de EQF en Bologna proces elkaar aan. Elke niveaubeschrijving kan voor andere doeleinden gebruikt worden. Een masteropleiding kiest de niveaubeschrijving(en) die het beste bij zijn profiel en visie past.

Tuning documents

De Tuning documents werken met eerste (bachelor), tweede (master) en derde (Ph.D.) cyclus. De Tuning documents zijn een nadere specificering en geven ook een doorkijk

naar de derde cyclus. Er zijn Tuning documents voor zowel Vormgeving als voor Beeldende Kunst. Dat maakt concrete uitwerking voor een masteropleiding beeldende kunst en/of vormgeving mogelijk. In de Tuning documents ligt de nadruk op kennis en vaardigheden. Tevens wordt er een onderscheid gemaakt tussen 'key subject specific' en 'key subject generic'. Vooral de vaardigheden zijn fijnmazig uitgewerkt.

Het *Tuning document for Design* is ontwikkeld door de CUMULUS International Association of Universities and Colleges of Art, Design and Media binnen het 'framework of the inter}artes Thematic Network, Strand 2'.

Het *Tuning document for Fine Art* is ontwikkeld, besproken en vastgesteld door PARADOX, the Fine Art European Forum, binnen het 'framework of the inter}artes Thematic Network, Strand 2'.

SQF

De *SQF for the creating and performing disciplines* maakt de link tussen de EQF en de *Tuning documents for the creating and performing disciplines*.

EQF

De EQF⁹ zijn in 2008 aangenomen door de Europese Commissie om daarna te implementeren in alle lidstaten en kandidaat lidstaten.

'The most important principle of the EQF is the learning outcomes approach. The learning outcomes approach shifts focus to what knowledge, skills and competences the learner has acquired by the end of the learning process.'

Implementing the EQF requires that all qualifications that are related to the EQF, via national qualifications frameworks, are described in terms of learning outcomes. All participating countries - Member States, candidate countries and Liechtenstein and Norway - are voluntarily developing or implementing their own National Qualifications Frameworks (NQFs) based on learning outcomes.'

Er bestaat ook een Nederlandse uitwerking van het EQF: de NLQF¹⁰.

⁹ <https://ec.europa.eu/ploteus/content/how-does-egf-work>

¹⁰ <http://www.nlqf.nl/over-nlqf-egf/nlqf>